

Objavljeno u: *Pregled časopis za politički i kulturni život, br. 2, god. I, 1927.*

Jovanka Šiljak

“ŽENSKI SAVEZ” I “ŽENSKA ZAJEDNICA”

Dva društvena naziva o kojima se poslednjo vrijeme u našoj javnosti mnogo raspravljalo.

Dva pravca javnoga ženskog rada u našoj zemlji, koji će, ako budu išli određenim linijama, sa autoritativnim ličnostima na čelu, donijeti mnogo koristi opštoj narodnoj stvari i poboljšanju ženskog položaja kod nas.

Da bi se razbilo pogrešno mišljenje, koje se u javnosti protura, kao da je među našim ženskim organizacijama nastao rascjep iz ličnih motiva i kao da se stvaraju takozvani „separatistički frontovi“ – uzela sam sebi za zadaću da u kratkim potezima iznesem uzroke podvojenog rada.

Podvojenost je morala nastupiti. Ona se osećala od prvih dana Saveznog Života. Još 1919. god. kada su se u Beogradu sastale žene iz svih krajeva naše zemlje da udare temelje Narodnom Ženskom Savezu, poslije jedne žučne debate doviknu mi u prolazu jedna mlada žena: „s a o v i m b a b a m a t r e b a r a z r a č u n a t i , o n e s a m o s m e t a j u i k o č e r a d“. Ko je bila ta mlada žena, ne znam, jer tada nisam u Beogradu poznavala mnogo žena. Svakako je bila jedna od onih faministkinja, koja je htjela „Žensko Pitanje“ rešavati revolucionarnim putem. Pod „babama“ je razumijevala one žene, čiji rad datira od 1875. g. To su najstarija Srpska Ženska Društva, koja su u izvjesnim momentima srpskog naroda igrala vrlo vidnu ulogu. Ta najstarija društva bila su kolijevka svim mlađim progresivnim udruženjima, pa i Srpskom Ženskom Savezu, i posle Narodnom Ženskom Savezu S.H.S.

Rat sa svojim strašnim posljedicama donio je nove pojmove u svim pravcima javnoga narodnog života. Skrhan i ogorčen narod tražio je nešto novo, bolje, koje će jednim brzim zamahom izmijeniti staro stanje i stvoriti bolje i snošljivije prilike.

Ta ista težnja pojavila se među ženama. U momentu stvaranja zajedničkog rada na liječenju posleratnih nevolja u narodu nastaje borba u n u k a s a b a b a m a . Sukobljava se prva i treća generacija. Druga, majke, ne učestvuju jer je preko njihovih leđa prohujao najstrašniji svjetski pokolj, te su jednako raspoložene i prema onima pred sobom i onima za sobom. Među te srednje spadala sam i ja, jer sam, željela i nastojala da se očuvaju i poštuju slavne tradicije ženskog rada u našem narodu; a pored toga da se povede jača borba za ženska prava.

Dok je na čelu Saveza bila umna i razborita predsjednica, pokojna Danica Hristić, Savezni rad je tekao srednjom linijom, po kojoj su jednako stupale babe i unuke. Po toj liniji, koju je bila povukla pokojna Hristićka išle su ravno plemenske šovinstkinje i one sa jugoslovenskom ideologijom. Danica Hristić znala je da čvrsto drži uzde svima ekstremnim strujama, koje su se s vremena na vrijeme pojavljivale u radu Saveza. Ona je svojim neobičnim taktom i autoritetom znala oko sebe okupiti najoprečnije elemente, koji su u Saveznom radu znali uvijek cijeniti moć kolektivnog rada.

Nje je nestalo. Nagla smrt prve predsjednice Saveza ostavila je taj najveći ženski forum bez domaćina. Nastao je boj, koji se znatno ispoljio na sarajevskom kongresu, kada se birala zamjenica pokojnoj Danici Hristić. Izabrana nova predsjednica gđa Delfa Ivanić, i ako je bila oboružana jakom inteligencijom i stekla jednu veliku rutinu u javnom radu, ipak nije bila u stanju ostati dugo na čelu Saveza. Ona je nastojala da dovede u sklad dvije struje koje su se sve više u Savezu pokazivale, ali bez uspjeha. Dala je ostavku te je Savez opet i po drugi put ostao bez domaćina. Nastala je dezorijentacija. Mlađe, sa revolucionarnim feminističkim idejama prevlađivale su i gurale u pozadinu starije sa istim, ali evolucionalnim načelima. Uspjeh mlađim bio je toliki da su čitavu saveznu akciju okrenule samo feminističkim vodama, t. j. borbi za što skoriji ulazak u parlamenat.

U tom radu činjene su s dana na dan sve veće pogreške. Prije nego se u našoj zemlji učvrstio rad Saveza i konsolidovalo njegovo stanje stvara se prije vremena „Faministička Alijansa“, koja donosi novu zbrku u čitavom radu. Faministička Alijansa tek što je rođena, a pojavljuje se drugo nedonošče „Mala Ženska Antanta“. Tek sad nismo znali ni ko smo ni gdje smo. Imamo Savez,

koji je član Internacionalnog Ženskog Saveza. Kroz taj Savez devet smo puta tražili raznim predstavkama i rezolucijama pravo glasa. imamo F. Alijansu, koja takođe traži „pravo glasa“. Imamo „Malu Žensku Antantu“, koja takođe traži „pravo glasa“.

Ni priroda, ni život naroda ni pojedinca, ni javni rad ma koga pravca ne trpi skokova. Sve mora da ide po redu dok se dođe do uspeha. Napravi li se skok prije vremena u naprijed, praviće se brzo jedan, dva skoka unatrag.

Tu pogrešku učinile su i žene u našoj zemlji. Tek što smo svršile sa teškom petvjekovnom borbom za očuvanje slobode i nacije, tek što smo odmahнули posle teškog robovanja, koje je za sobom ostavilo kulturnu i prosvjetnu tamu, mi smo, još skrhanе i „slijepe“, prešle naše granice i tražile po Evropi, pa čak i Americi, „nešto“ što nismo mogle naći niti ćemo ikada naći. To „nešto“ što smo po svijetu tražile da prenesemo u našu zemlju i da je napravimo znamenitom među drugim državama – postoji u našem narodu, i najveća bi nesreća bila ako bi u našu zdravu rasu kalemili nepromesenu zapadnu civilizaciju. Treba u jugoslovenskom narodu probuditi genija, koji se uspavao pred junakom i vitezom, koji je vodio nacionalnu borbu. Junak i vitez neka se uspava; a probuđeni genije nek otpočne svoje djeјstvo. Po junaštvu nas poznaje sav politički svijet, sve pet dijelova zemljine kugle, a po genijalnosti treba da nas pozna sva kultura u svijetu.

Ondje gdje su ljudi stali, žena treba da otpočne. Oružje, kojim su baratali muškarci miruje. Sloboda i nacija je tu. Granice su postavljene i sad u toj velikoj tekovini treba da žena razvije svoj blagodarni rad. Taj rad mora biti intenzivan, sa sistemom, i mora zaći u najzabitniji kutak neše zemlje. Rad žene mora imati djeјstvo sunca posle dugih, dugih kiša i raznih nepogoda. Kada od toga sunca počne sve bujati i živiti, tek tada treba preći preko granica i vidjeti šta se tamo radi.

Eto, radi tih naglih skokova u našem ženskom radu došlo je do podvoјenosti. Vođe Saveza na bledskoj skupštini su tu podvoјenost definitivno sankcionisali. Očekivalo se, da će uprava Saveza naći načina da dovede u sklad čitav rad i da na neki način obadvije struje približi. To uprava nije ni pokušala da učini, nego je pravila još veće pogreške i svojim neopravdanim postupcima na bledskoj skupštini odgurnula od sebe svoje mnogobrojne

članove, čiji rad datira od 1875. god. i koji su kolijevka svima društvima u zemlji pa i Narodnom Ženskom Savezu S.H.S.

Šta je ostalo tim odgurnutim mnogobrojnim članovima, nego da posle bledske skupštine osnuju jedan drugi ženski forum pod imenom Narodna Žen. Zajednica, u koju je do danas stupilo 120 društava.

„Narodna Ženska Zajednica“ stavila je sebi za zadaću da ubeđuje svoju državnu kuću nacionalnim, socijalnim, prosvjetnim i ekonomskim radom, da tim radom pripravi ženu za parlamentarni i politički život, da svojom javnom riječju upire na sve rđave pojave u našem društvu, da donosi svoj sud i svoju kritiku i nezdravom političkom pa i parlamentarnom radu. Nar. Žen. Zajednica će naročitu brigu posvetiti potrebama svakoga i najzabačenijeg našeg kraja te će svim silama nastojati da se tim potrebama udovolji.

Narodnom Žen. Savezu, Feminističkoj Alijansi i Maloj Žen. Antanti prepušta borbu za politička prava. U toj borbi će ih Zajednica potpomagati, jer žene kao pojedinci i kao članovi raznih društava pripadaju Savezu u Zajednici.

Ja sam lično zadovoljna da su se u ženinom radu pojavila dva pravca rada i da je došlo do dvije grupacije. To je zdrava pojava, jer će se obadvije grupe takmičiti u radu koji će opštoj stvari donijeti velike koristi.